

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στο σχέδιο νόμου «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις»

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

A. Γενικά:

Οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν Σχέδιο Νόμου αναπτύσσονται σε δώδεκα άρθρα μαζί με την ακροτελεύτια διάταξη. Με αυτά γίνεται προσπάθεια παρεμβάσεων, με επείγοντα χαρακτήρα, σε ξεχωριστά πεδία κυρίως του ποινικού και σωφρονιστικού δικαίου. Ο εξορθολογισμός της ποινικής καταστολής σε κάθε όψη της εξυπηρετεί τόσο αντεγκληματικά όσο και δικαιοκρατικά αιτήματα, αφού τη διατηρεί πρόσφορη και σε ετοιμότητα για την τιμώρηση εκείνων των συμπεριφορών που πραγματικά φέρουν χαρακτηριστικά ιδιαίτερης απαξίας (βαρύ άδικο και αυξημένη ενοχή).

Από όλες τις ρυθμίσεις προτάσσονται εκείνες που επιδρούν στις συνθήκες γύρω από το σωφρονιστικό σύστημα, ένα πεδίο όπου τα τελευταία χρόνια ενδημούν προβληματικές καταστάσεις. Ιδίως, η δημιουργία των Καταστημάτων Κράτησης τύπου Γ', που επικρίθηκε πολύ από το σημαντικότερο μέρος της ποινικής και εγκληματολογικής/σωφρονιστικής επιστημονικής κοινότητας (βλ. την από 10-10-2014 επιστολή 41 Μελών ΔΕΠ Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών σε Ελληνικά ΑΕΙ και σε πανεπιστήμια της αλλοδαπής προς το Προεδρείο της Βουλής των Ελλήνων, την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων και τη Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης), καθώς και από κοινωνικές κινήσεις, όξυνε τις αντιδράσεις απέναντι σε συνολικότερα χαρακτηριστικά του σωφρονιστικού συστήματος. Εξάλλου, η συγκέντρωση σε ένα και μόνο χώρο κρατουμένων που κρίνονται επικίνδυνοι, η προτίμηση μιας φυλακής που μάλλον δεν βρίσκεται στον ασφαλέστερο τόπο και η δυσκαμψία στις μεταγωγές, αναιρούν αντί να προσθέτουν ασφάλεια. Ο προορισμός τους να λειτουργήσουν συμβολικά ως ένας δύσκαμπτος θεσμός «πειθαρχείου», συνδεδεμένος με κρίσιμες υποχωρήσεις από θεμελιώδεις κατακτήσεις και δικαιώματα στο χώρο της φυλακής, η στήριξή τους σε αυθαίρετες κρίσεις περί της «επικινδυνότητας» του κρατούμενου και

στην άδικη διπλή αξιολόγηση του είδους του εγκλήματος, δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές με βάση όσα αναλύθηκαν.

Άλλωστε, από τις δυσλειτουργίες και ανεπάρκειες του σωφρονιστικού συστήματος, ιδίως από τον υπερπληθυσμό αυτών, συνεχίζει να παράγεται και ένας σημαντικός αριθμός καταδικαστικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που, εκτός από τη γέννηση της υποχρέωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας για καταβολή σημαντικών ποσών χρηματικής ικανοποίησης, εν μέσω οικονομικής κρίσης, αναδεικνύει –και μάλιστα σε ευρωπαϊκό επίπεδο- την αδυναμία της να ανταποκριθεί στη διασφάλιση του απαιτούμενου επιπέδου ανθρώπινων και αξιοπρεπών συνθηκών κράτησης στις φυλακές. Η διαπίστωση αυτή αφορά μάλιστα ακόμη περισσότερο τις περιπτώσεις των κρατουμένων στο Νοσοκομείο και στο Ψυχιατρείο Φυλακών Κορυδαλλού, αλλά και τις περιπτώσεις ανάπηρων και εν γένει σοβαρά πασχόντων και ασθενών κρατουμένων, που, εκτός από το βάρος της ποινής, φέρουν και το βάρος της πάθησής τους. Η παρατήρηση αυτή ισχύει άλλωστε και για τους εξαρτημένους από ναρκωτικές ουσίες που συμμετέχουν σε θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης εντός της φυλακής.

Παρότι η παρούσα προσπάθεια αποσυμφόρησης του σωφρονιστικού συστήματος φαίνεται να παρακολουθεί μια σειρά από σχετικούς νόμους που εκδόθηκαν με σταθερή συχνότητα την τελευταία δεκαετία (3346/2005, 3727/2008, 3772/2009, 3904/2010, 4043/2012, 4198/2013, άρθρο 11 Ν. 4274/2014), δεν εντάσσεται στη λογική αποσπασματικής διαχείρισης των προβλημάτων, αλλά τίθεται ως η αναγκαία βάση για μια περαιτέρω παρέμβαση στον χώρο αυτόν, στρατηγικής πνοής για όλο το σύστημα της ποινικής καταστολής σε κάθε όψη του (νομοθετική, δικαστική, σωφρονιστική) και κάθε λειτουργία του (αντεγκληματική και εγγυητική/φιλελεύθερη).

Επομένως, κύρια στόχευση του παρόντος Σχεδίου Νόμου είναι η ελάφρυνση των δυσμενών παραγόντων του σωφρονιστικού συστήματος ως αναγκαία προϋπόθεση μιας επιγενόμενης αναπροσαρμογής και εκλογίκευσής του μέσα από παρεμβάσεις που θα επακολουθήσουν και θα είναι ακόμη πιο δομικές.

Περαιτέρω, αναγκαίες παρεμβάσεις γίνονται σε βασικούς πυλώνες του Δικαίου των Ανηλίκων, με στόχο την ελαχιστοποίηση του εγκλεισμού των ανηλίκων δραστών, αφού ο εγκλεισμός διατηρείται μόνο σε πολύ βαριά εγκλήματα που αν

τελούνταν από ενήλικο θα τιμωρούνταν ως κακουργήματα με ισόβια κάθειρξη. Η παρέμβαση αυτή ακολουθεί το πρότυπο της προώθησης εναλλακτικών της κράτησης μέτρων και συμβάλλει στην αποφυγή των αρνητικών συνεπειών του εγκλεισμού, όπως η κοινωνική περιθωριοποίηση, ιδίως με το στιγματιστικό βάρος που την ακολουθεί, και ο ερχομός σε επαφή με χώρους όπου μπορεί να λειτουργήσουν διαδικασίες εκμάθησης της εγκληματικής δραστηριότητας. Αυτή η παρέμβαση κρίνεται αναγκαία μεταξύ άλλων και λόγω του ότι συνιστά προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στα διεθνώς νομοθετικά κρατούντα, όπως παρακάτω ειδικότερα αναλύεται.

Τέλος, η εφαρμογή στην πράξη, τόσο στα δικαστήρια όσο και στα καταστήματα κράτησης του Νόμου 4139/2013 «*Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ Α΄ 74/20-03-2013), τα τελευταία δύο χρόνια ανέδειξε διστακτικές διαθέσεις απέναντί του και δημιουργία ορισμένων προβλημάτων, μεταξύ άλλων και λόγω κάποιων ασαφειών. Με την παρούσα νομοθετική παρέμβαση γίνεται προσπάθεια αποσαφήνισης και ταυτόχρονα προσαρμογής της σχετικής νομοθεσίας προς τις τροποποιήσεις που επέρχονται σε άλλα άρθρα του παρόντος Σχεδίου Νόμου.

B. Επί των άρθρων:

ΑΡΘΡΟ 1

Με τις διατάξεις του άρθρου 1 καταργούνται τα «καταστήματα κράτησης Γ΄ τύπου», καθώς θεωρείται απολύτως επαρκές το προϋφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για τη μεταχείριση του συνόλου των κρατούμενων, ενώ η δημιουργία αυτού του τύπου φυλακών, όπως προαναφέρθηκε, δημιούργησε αντί να λύσει προβλήματα.

Ειδικότερα, με το άρθρο 1 του ν. 4274/2014 «*Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις*» επήλθαν ουσιαστικές αλλαγές στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα (ν. 2776/1999) σχετικά με τις προϋποθέσεις εισαγωγής, παραμονής, αλλά και τους όρους διαβίωσης στα «καταστήματα κράτησης Γ΄ τύπου». Για τις διατάξεις αυτές ασκήθηκε έντονη κριτική από την πλειονότητα των ειδικών επιστημόνων (ποινικολόγων και εγκληματολόγων), με αναφορές σε πρόδηλα ζητήματα συνταγματικότητας στο πεδίο των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας. Με το άρθρο 1 παρ. 1 του παρόντος ΣχΝ αίρονται οι παραπάνω

αντιφάσεις που προκαλούν ρωγμές στο Κράτος Δικαίου και καταργούνται τα «καταστήματα κράτησης Γ' τύπου», καθώς θεωρείται απολύτως επαρκής η αντιμετώπιση του συνόλου των κρατουμένων από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο. Σημειώνεται ότι ήδη με την διάταξη του άρθρου 11 του Σωφρονιστικού Κώδικα (ν. 2776/1999) υπάρχουν ρητές και σαφείς προβλέψεις για την αντιμετώπιση των κρατουμένων που δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στην κοινή διαβίωση και στην εν γένει εύρυθμη λειτουργία του σωφρονιστικού καταστήματος.

ΑΡΘΡΟ 2

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ

Με το άρθρο 2 του προτεινόμενου νόμου δίνεται η δυνατότητα να ρυθμιστούν μια σειρά από θέματα που αφορούν στην ελαχιστοποίηση του εγκλεισμού των ανηλίκων, στην αντιμετώπιση του προβλήματος των «φιλοξενούμενων» αλλοδαπών στις ελληνικές φυλακές καθώς και στην επιεικέστερη μεταχείριση ασθενών, αναπήρων και υπερηλίκων κρατουμένων που λόγω της κατάστασης της υγείας τους βιώνουν τις συνθήκες εγκλεισμού ακόμα δυσμενέστερα.

Μέτρα για την ελαχιστοποίηση του εγκλεισμού των ανηλίκων (παρ. 1, 11, 12, 13 και 14 του άρθρου 2 του παρόντος σχεδίου νόμου):

Το νομοσχέδιο περιλαμβάνει μια σειρά από ρυθμίσεις για τους ανηλικούς με στόχο τον περιορισμό στο ελάχιστο των στερητικών της ελευθερίας ποινών και την ενίσχυση των μέτρων διαπαιδαγώγησης και αρωγής. Η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων μειώνεται και επιδιώκεται ο εγκλεισμός να επιβάλλεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για αδικήματα που απειλούνται με ισόβια κάθειρξη. Παράλληλα αυξάνεται το κατώτατο όριο έναρξης της ποινικής ευθύνης και ενισχύονται οι δυνατότητες που δίνει ο νόμος για την επιβολή αναμορφωτικών μέτρων εκπαιδευτικού και διαπαιδαγωγικού χαρακτήρα σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας.

Με τις διατάξεις του άρθρου 2 τροποποιούνται τα άρθρα 54, 124, 126 παρ. 1, 127 παρ. 1 και 130 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα. Τις τελευταίες δεκαετίες επιδιώκεται στις Ευρωπαϊκές, κυρίως, χώρες η ανανέωση του ποινικού δικαίου των ανηλίκων με την

ενίσχυση των μέτρων διαπαιδαγώγησης και αρωγής και τον περιορισμό στο ελάχιστο των στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων. Αντίστοιχη πρόβλεψη υπάρχει στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, κείμενο υπερνομοθετικής ισχύος, που κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον νόμο 2101/1992, στην οποία ρητά αναφέρεται ότι η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση των ανηλίκων θα πρέπει να αποτελεί το έσχατο μέτρο και για το ελάχιστο αναγκαίο διάστημα (αρ. 37 παρ. 2). Ωστόσο και σε μη συμβατικού χαρακτήρα κείμενα, όπως στο Γενικό Σχόλιο (General Comment) Νο 10 / 2007 της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, τονίζεται ότι η δικαιοσύνη των ανηλίκων θα πρέπει να προωθεί τη χρήση των εναλλακτικών της κράτησης μέτρων προς όφελος τόσο των ίδιων των ανηλίκων όσο και της ευρύτερης κοινωνίας. Παράλληλα, η ανάγκη απομάκρυνσης του κινδύνου περιθωριοποίησης μέσω της κράτησης και επανεμφάνισης παραβατικών συμπεριφορών σε συνδυασμό με αποτελέσματα εμπειρικών ερευνών, τα οποία δείχνουν ότι η εφαρμογή εξωιδρυματικών μέτρων είναι αποτελεσματικότερη από τον εγκλεισμό ως προς την πρόληψη της υποτροπής των ανηλίκων, επιβάλλουν την περιορισμένη εφαρμογή του ποινικού σωφρονισμού και την αντικατάστασή του με μέτρα, όπου η προτεραιότητα θα δίνεται στην διαπαιδαγώγηση έναντι της ποινής με σεβασμό των αρχών της επικουρικότητας και αναλογικότητας.

Υπό την οπτική αυτή οι νέες διατάξεις του άρθρου 2 προσδίδουν πλέον το χαρακτήρα της εξαίρεσης στην επιβολή του ποινικού σωφρονισμού, καθώς επιβάλλεται μόνο σε εκείνες τις κακούργηματικές πράξεις, που επισύρουν την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, ενώ για όλες τις υπόλοιπες πράξεις, που κινούνται σε πεδία χαμηλότερης βαρύτητας εγκληματικότητας επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Ωστόσο, ειδικά το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης σε Ίδρυμα Αγωγής μπορεί να αντικατασταθεί με ποινικό σωφρονισμό για τους ποινικά υπεύθυνους ανηλίκους, δηλαδή αυτούς που έχουν ηλικία δέκα πέντε έως δέκα οκτώ ετών, εφόσον τους έχει επιβληθεί για πράξη, που είναι κακούργημα και εμπεριέχει στοιχεία βίας εάν διαφεύγει επανειλημμένα από το Ίδρυμα Αγωγής και ο ποινικός σωφρονισμός κρίνεται απολύτως αναγκαίος ή τελέσει εκ νέου πράξη που είναι κακούργημα που εμπεριέχει στοιχεία βίας. Αξίζει δε να σημειωθεί, ότι ο Συνήγορος του Πολίτη σε πρόσφατη Έκθεσή – Αυτοψία στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου, υποστηρίζει, ότι θα πρέπει να επιδιωχθεί η κατάργηση της κράτησης των ανηλίκων σε φυλακές ενώ η διατήρησή της θα πρέπει να προβλέπεται μόνο για ελάχιστες περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων, όπως λ.χ. εγκλήματα κατά της ζωής και αποκλειστικά ως έσχατη λύση για αυτούς που έχουν συμπληρώσει το

δέκατο έκτο έτος της ηλικίας τους (βλ. Έκθεση Επίσκεψης - Αυτοψίας του Συνηγόρου του Πολίτη, στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου, Μάρτιος 2015).

Ταυτόχρονα με την αύξηση του κατώτατου ορίου έναρξης της ποινικής ευθύνης από τα 13 στα 15 χρόνια, ο έλληνας νομοθέτης ευθυγραμμίζεται με τις προβλέψεις άλλων ευρωπαϊκών έννομων τάξεων αλλά και με τη σύσταση των Στοιχειωδών Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή της Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους (Κανόνες του Πεκίνου) να μην καθορίζεται η ηλικία έναρξης σε πολύ πρώιμο στάδιο.

Επίσης τροποποιείται η προηγούμενη πρόβλεψη του άρθρου 130 του Ποινικού Κώδικα και το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης στο ίδρυμα αγωγής παύει αυτοδικαίως με τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους του υπαιτίου καθώς είχε παρατηρηθεί, ότι με την προηγούμενη ρύθμιση του άρθρου 3 του ν. 3860/2010 παραμένουν στο ίδρυμα αγωγής ανήλικοι μικρής ηλικίας από οκτώ ετών μαζί με μετεφήβους έως και είκοσι πέντε ετών, γεγονός που αλλοιώνει τον εκπαιδευτικό – διαπαιδαγωγικό χαρακτήρα του ιδρύματος, το οποίο άλλωστε αποτελεί δομή ημιελεύθερης διαβίωσης.

Λαμβάνεται πρόνοια ώστε οι ως άνω ευεργετικές διατάξεις περιορισμού της επιβολής του ποινικού σωφρονισμού στα αδικήματα τους άρθρου 127 παρ. 1 να καταλαμβάνει και εκείνους τους ανηλίκους, που είτε κατά το χρόνο δημοσίευσης του νόμου έχουν καταδικαστεί είτε είναι προσωρινά κρατούμενοι, παρέχοντας τη δυνατότητα να απολυθούν με βούλευμα του αρμόδιου συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής ενώ παρόμοια ρύθμιση προβλέπεται και για τους ενήλικες πλέον κρατούμενους εφόσον έχουν εκτίσει το 1/3 της ποινής του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης.

Τέλος καταργείται η τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής, εκείνων των ανηλίκων, που δεν έχουν τελέσει πράξη, που θα αποτελούσε κακούργημα ή πλημμέλημα αν την τελούσε ενήλικος, με την αιτιολογία ότι διαβιούν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων τα οποία τελούσαν καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις. Εξάλλου, το μέτρο υπό στοιχεία ιβ του άρθρου 122 ΠΚ δεν παύει ως ένα βαθμό να είναι περιοριστικό της ελευθερίας και ως δυσμενές προϋποθέτει την προηγούμενη διάπραξη αξιόποινης πράξης.

Μέτρα για τους «φιλοξενούμενους» αλλοδαπούς κρατούμενους (παρ. 3 του άρθρου 2 του παρόντος σχεδίου νόμου):

Στις φυλακές της χώρας παραμένουν, σήμερα, εκτός των κρατούμενων, και 506 «φιλοξενούμενοι» υπό απέλαση αλλοδαποί, οι οποίοι παρά το γεγονός ότι έχουν εκτίσει την ποινή τους, είναι σε δυσμενέστερο νομικό καθεστώς, αφού δεν υπόκεινται πλέον στις εγγυήσεις του σωφρονιστικού κώδικα. Αυτή η «φιλοξενία»-κράτηση μπορεί να διαρκέσει, σήμερα, μέχρι 18 μήνες, διάστημα που είναι εξαιρετικά παρατεταμένο, επιβαρύνει το σωφρονιστικό σύστημα και αντιβαίνει τόσο στην αρχή της αναλογικότητας όσο και στις προστατευτικές διατάξεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ.

Με το άρθρο 2 του παρόντος νομοσχεδίου, τροποποιείται το άρθρο 74 του Ποινικού Κώδικα και θεσμοθετείται η υποχρέωση των αρχών να δρουν έγκαιρα, δηλ. πέντε μήνες πριν τον χρόνο της υφ' όρον απόλυσης, ώστε να προετοιμάζεται η απέλαση (π.χ. έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων) ή να διαπιστώνεται το ανέφικτο αυτής. Παράλληλα τίθεται ανώτατο όριο κράτησης ενός μήνα ή το πολύ τριών μηνών, αν ο αλλοδαπός παρεμποδίζει την προετοιμασία της απέλασής του. Διευκολύνεται έτσι η ομαλή λειτουργία των φυλακών με την αποσυμφόρηση από άτομα που δεν εκτίουν πλέον ποινές και τηρούνται ταυτόχρονα οι συνταγματικές εγγυήσεις της προσωπικής ελευθερίας και οι θεμελιώδεις αρχές του ποινικού δικαίου. Η τροποποίηση άλλωστε αυτή ήταν επιβεβλημένη και για την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας μας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ όσο και με τις Γνωμοδοτήσεις ανώτερων και ανώτατων εισαγγελικών λειτουργιών (ΓνΕισΑΠ 2/1993, ΓνΕισΕφΠειρ 522/2000, ΓνΕισΑΠ 3/2006) και με τα Πορίσματα του Συνηγόρου του Πολίτη (Πόρισμα 1382/2000, Έγγραφο Αυτοψίας στη Δ/ση Αλλοδαπών Αττικής 25-1-2011).

Ευνοϊκά μέτρα για ασθενείς, υπερήλικες και άτομα με αναπηρίες (παρ. 2, 6, 7, 8, 9 και 10 του άρθρου 2 του παρόντος σχεδίου νόμου):

Με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου προβλέπονται μια σειρά από αναγκαίες ρυθμίσεις για τη λήψη πρόσθετων μέτρων επιείκειας για τις ειδικές ομάδες των ασθενών κρατούμενων, των υπερηλίκων, των ατόμων με αναπηρίες και των εξαρτημένων που συμμετέχουν σε θεραπευτικό πρόγραμμα ψυχικής απεξάρτησης. Οι δυσχερείς συνθήκες

διαβίωσης που επικρατούν στα καταστήματα κράτησης βιώνονται από τα άτομα αυτά ακόμα δυσμενέστερα καθώς το σωφρονιστικό σύστημα αδυνατεί έως τώρα να τους παρέχει προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες τους υποδομές και όρους κράτησης καθώς και την αναγκαία ιατρική περίθαλψη. Προκειμένου να υπάρχει μια άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος παράλληλα με την αναζήτηση λύσεων στην κατεύθυνση των δομικών παρεμβάσεων, το νομοσχέδιο προβλέπει μια σειρά από διατάξεις που διευρύνουν τη δυνατότητα κατ' οίκον έκτισης της ποινής και προβλέπουν ευμενέστερες ρυθμίσεις για την απόλυση των κρατουμένων αυτών υπό όρο και τον ευεργετικό υπολογισμό των ημερών ποινής.

Η κατ' οίκον έκτιση της ποινής προβλέπεται ήδη στο άρθρο 56 εδ. β' του Ποινικού Κώδικα για άτομα που έχουν υπερβεί το εβδομηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους. Ο θεσμός της κατ' οίκον έκτισης είναι ένας σύγχρονος σωφρονιστικός θεσμός που υιοθετήθηκε στη χώρα μας για να παράσχει τη δυνατότητα εναλλακτικής έκτισης της ποινής σε κρατούμενους των οποίων ο εγκλεισμός σε κατάστημα κράτησης θα ήταν υπέρμετρα δυσανάλογος λόγω της ηλικίας τους ή της σοβαρής κατάστασης της υγείας τους. Μετά την παρούσα ρύθμιση, η οποία αποτελεί πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, τροποποιείται το άρθρο 56 του Ποινικού Κώδικα και δίνεται η δυνατότητα να επεκταθεί ο θεσμός και να τύχει εφαρμογής και για ποινές μεγαλύτερης διάρκειας, καθώς μάλιστα το όριο μετατροπής της ποινής σε χρήμα έχει ανέλθει στα πέντε έτη.

Περαιτέρω, σημαντικές τροποποιήσεις επέρχονται στο άρθρο 110^A Π.Κ. Η ρύθμιση επεκτάθηκε σε όλες τις κατηγορίες πασχόντων ατόμων που αντιμετωπίζονται ενιαία στις παρούσες ρυθμίσεις, δηλαδή α) σε κρατούμενους με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, και β) σε κρατούμενους με ποσοστό αναπηρίας 50% και άνω εφόσον εξαιτίας της αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησής τους για λόγους υγείας η κράτησή τους σε κατάστημα κράτησης καθίσταται ιδιαίτερα επαχθής. Παρόλα αυτά, εκτιμήθηκε ότι, για περιπτώσεις που το ύψος της επιβληθείσας ποινής είναι ιδιαίτερα μεγάλο, η αντιμετώπιση θα έπρεπε να είναι κατ' αρχάς διαφοροποιημένη. Ειδικότερα, όταν εκτίεται πρόσκαιρη κάθειρξη αν έχει εκτιθεί με οποιοδήποτε τρόπο το ένα πέμπτο της ποινής, και όταν εκτίεται ποινή ισόβιας κάθειρξης αν ο κρατούμενος έχει αναπηρία μεγαλύτερη από ποσοστό ογδόντα τοις εκατό (80%) και έχει εκτίσει με οποιοδήποτε τρόπο δέκα έτη, είναι δυνατόν να απολυθεί. Στην περίπτωση της ισόβιας κάθειρξης ο απολυόμενος εκτίει το υπόλοιπο της

ποινής του στην κατοικία του, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 56 Π.Κ., όπου άλλωστε, πλέον, ρητά καλύπτεται το κενό ως προς τη δυνατότητά του να λαμβάνει από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών άδεια εξόδου από την κατοικία του για λόγους εκπαίδευσης, εργασίας ή νοσηλείας.

Η διακρίβωση της αναπηρίας γίνεται μετά από αίτηση του καταδίκου από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο. Ο εισαγγελέας μετά την υποβολή της αίτησης διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη για τη διακρίβωση των σχετικών προϋποθέσεων και την πιστοποίηση του ποσοστού αναπηρίας, μόνο στην περίπτωση που αυτό δεν είναι ήδη βεβαιωμένο από το Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.), ώστε να αποφεύγονται περιττές ταλαιπωρίες των κρατουμένων, και τα υποβάλλει με την πρότασή του στο συμβούλιο.

Επιπρόσθετα με το παρόν άρθρο τροποποιούνται οι παράγραφοι 1, 2 και 6 του άρθρου 105 του Ποινικού μας Κώδικα και μειώνεται το ελάχιστο όριο που απαιτείται για τη δυνατότητα απόλυσης υπό όρο των κρατουμένων με ποινή ισόβιας κάθειρξης κατά ένα (1) έτος. Η ρύθμιση αυτή κρίνεται αναγκαία προκειμένου να επιτευχθεί η σχετική ελάφρυνση του σωφρονιστικού συστήματος η οποία είναι προαπαιτούμενο ώστε να επιχειρηθεί στη συνέχεια ολοκληρωμένη παρέμβαση για την αντιμετώπιση των χρόνιων προβλημάτων του σωφρονιστικού συστήματος. Σημειώνεται, άλλωστε, ότι ενόψει της αυξημένης συχνότητας επιβολής της ποινής της ισόβιας κάθειρξης τα τελευταία χρόνια και του μεγάλου αριθμού κρατουμένων που εκτίουν αυτή στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας (υπολογίζεται ότι ανέρχονται στον αριθμό των 1.000 και ότι συνιστά αναλογικά το μεγαλύτερο ποσοστό στην Ευρώπη) περιορίζεται σημαντικά η απειλή της και στο Σχέδιο Νέου Ποινικού Κώδικα.

Το παρόν άρθρο προβλέπει επίσης την τροποποίηση της παραγράφου 7 του άρθρου 105 για τον ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής. Με το ισχύον καθεστώς προβλέπεται ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής για ορισμένες κατηγορίες βαρέως πασχόντων κρατουμένων, για κρατουμένους με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω καθώς και για τις μητέρες που κρατούνται μαζί με τα ανήλικα (μέχρι 3 ετών) παιδιά τους για το λόγο ότι αδυνατούν λόγω της κατάστασής τους να εργασθούν στο κατάστημα κράτησης και να τύχουν της εφαρμογής των σχετικών διατάξεων. Επιπλέον, ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής επεκτείνεται και στην κατηγορία των κρατουμένων που νοσηλεύονται για τουλάχιστον τέσσερις μήνες σε νοσοκομείο ή θεραπευτικό κατάστημα,

καθώς και στους κρατούμενους με ποσοστό αναπηρίας 50% και άνω εφόσον κριθεί με τη διαδικασία της παραγράφου 3 του άρθρου 110 Α ΠΚ ότι δεν δύνανται να αυτοεξυπηρετηθούν λόγω της κατάστασης της υγείας τους. Η επέκταση αυτή κρίνεται δικαιολογικά αναγκαία καθώς υφίστανται και για αυτή την κατηγορία κρατουμένων οι ίδιοι λόγοι αδυναμίας να εργαστούν και να τύχουν των διατάξεων περί ευεργετικού υπολογισμού της ποινής. Για λόγους ομοιότητας προς αυτές τις περιπτώσεις ο ίδιος θεσμός επεκτείνεται και σε όσους κρατούμενους απαγορεύεται ύστερα από γνωμάτευση του ιατρού του καταστήματος η ανάληψη εργασίας ή απασχόλησης που μπορεί βάσιμα να προκαλέσει σοβαρή και μόνιμη βλάβη στην υγεία τους και σε εκείνους που νοσηλεύονται σε θεραπευτικά καταστήματα ή νοσοκομεία εφόσον η νοσηλεία τους έχει διαρκέσει τουλάχιστον τέσσερις μήνες. Τέλος, ο ευεργετικός υπολογισμός επεκτείνεται και α) σε κρατούμενους που συμμετέχουν σε πρόγραμμα ψυχικής απεξάρτησης των κατ' άρθρο 51 φορέων από ναρκωτικά καθώς λόγω της συμμετοχής τους σε αυτό αδυνατούν να εργαστούν αλλά και για να υποστηριχθεί η θεραπευτική τους προσπάθεια, καθώς και β) σε κρατούμενους αστυνομικών τμημάτων ή αστυνομικών διευθύνσεων για όσο διάστημα διαρκεί η κράτησή τους στους χώρους αυτούς, ενόψει του δυσμενέστερου χαρακτήρα του τρόπου κράτησης που εφαρμόζεται εκεί. Στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 7 αποσαφηνίζεται το ζήτημα του ευεργετικού υπολογισμού της ποινής, ο οποίος πλέον είναι καθολικός, δηλαδή προσμετράται και στην λήξη ποινής, τη μετατροπή και την αθροιστική έκτιση των ποινών.

Τέλος προστίθεται τελευταία παράγραφος 8 στο άρθρο 105 του Ποινικού Κώδικα. Με την προτεινόμενη διάταξη λαμβάνεται μέριμνα ώστε να μην διακόπτεται ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας για όσο χρονικό διάστημα υπάρχει αδυναμία του κρατουμένου να εργαστεί λόγω νοσηλείας του στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού, στο Ψυχιατρείο Κορυδαλλού καθώς και σε οποιοδήποτε άλλο νοσηλευτικό ίδρυμα της χώρας.

Ποινές για αδικήματα τελούμενα εντός των καταστημάτων κράτησης και κατά την άδεια (παρ. 4 του άρθρου 2 του παρόντος σχεδίου νόμου):

Με την προτεινόμενη ρύθμιση τροποποιείται το άρθρο 94 του Ποινικού Κώδικα έτσι ώστε να αποκλείεται η συγχώνευση ποινών που επιβλήθηκαν για τα αδικήματα που

αναφέρονται σε αυτήν και τελέστηκαν από κρατούμενους εντός καταστήματος κράτησης κατά τη διάρκεια της κράτησής τους ή κατά το χρόνο άδειας. Με τη ρύθμιση αυτή, που αποτελεί πρόταση τόσο της Εταιρίας Δικαστικών Μελετών όσο και της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων, επιχειρείται να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα βίας μεταξύ των κρατούμενων καθώς και μεταξύ κρατούμενων και προσωπικού των καταστημάτων κράτησης, αλλά και να προστατευθεί η υγεία και η ζωή των κρατούμενων. Η βία εντός των φυλακών είναι πρόβλημα που επιδεινώνεται λόγω των ιδιαίτερα δυσχερών συνθηκών στα καταστήματα κράτησης, ενώ είναι ένα από τα θέματα που έχει απασχολήσει την Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας του Συμβουλίου της Ευρώπης στις πρόσφατες εκθέσεις της (CPT, 2009, 2011) και γι' αυτό κρίνεται επιβεβλημένη η στοχοθετημένη αυτή ρύθμιση. Τέλος, με την αθροιστική έκτιση ποινής για αδικήματα που τελούνται κατά την άδεια, προστατεύεται και θωρακίζεται καλύτερα ο θεσμός των αδειών και ταυτόχρονα το μέτρο λειτουργεί αποτρεπτικά σε επίπεδο πρόληψης.

Έγκλημα άρθρου 312 Π.Κ. «Πρόκληση βλάβης με συνεχή σκληρή συμπεριφορά» (παράγραφος 15 του άρθρου 2 του παρόντος σχεδίου νόμου).

Με την προτεινόμενη ρύθμιση αντικαθίσταται το άρθρο 312 του Ποινικού Κώδικα (έως σήμερα υπό τον τίτλο: σωματική βλάβη ανηλίκων). Ποινικοποιείται η συνεχής σκληρή συμπεριφορά εφόσον προξενεί όχι μόνο σωματική κάκωση αλλά και βλάβη της σωματικής ή ψυχικής υγείας σε άτομα οποιασδήποτε ηλικίας. Βαρύτερη ποινή, υπό την επιφύλαξη σχετικής ρήτρας επικουρικότητας, επιβάλλεται αν το θύμα είναι ανήλικο ή ανυπεράσπιστο ή ήταν υπό την επιμέλεια ή την εξουσία του δράστη καθώς και αν η βλάβη προήλθε από παραμέληση των υποχρεώσεων του δράστη (εγκατάλειψη). Η λέξη «κακόβουλα» συνιστά αξιολογική έννοια και μάλιστα ιδιαίτερα αόριστη και για αυτό το λόγο αντικαταστάθηκε από τη φράση συστηματική παραμέληση. Επισημαίνεται πάντως ότι η πράξη μεταξύ ανηλίκων παραμένει ατιμώρητη εκτός εάν υπάρχει διαφορά ηλικίας άνω των τριών ετών καθώς οι συμπεριφορές αυτές μεταξύ ανηλίκων της ίδιας ηλικίας θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με μέτρα διαπαιδαγώγησης και όχι εμπλοκής με τον ποινικό νόμο.

Η νομοθετική αυτή εξέλιξη κρίνεται αναγκαία για την προστασία εννόμων αγαθών, κυρίως ενός συγκεκριμένου κύκλου ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

(ανήλικων και νεαρών ενήλικων), απέναντι σε ένα σύνθετο είδος εγκληματικής συμπεριφοράς που υλοποιείται με επαναλαμβανόμενο –συνεχή, σκληρό τρόπο (συνήθως άσκηση σωματικής και ψυχολογικής βίας –εκφοβισμού, που υποδαυλίζονται και από ρατσιστικές αντιλήψεις και στερεότυπα). Άλλωστε, η ποινική αυτή καταστολή συμβιβάζεται με τη βασική αρχή της αντιμετώπισης του ποινικού δικαίου ως ultima ratio, αφού ενεργοποιείται μόλις με την επέλευση ορισμένων βλαπτικών αποτελεσμάτων, όπως η σωματική κάκωση ή άλλη βλάβη της σωματικής και ψυχικής υγείας.

ΑΡΘΡΟ 3

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Με την παράγραφο 1, καταργείται η πρόβλεψη της παρ. 2 του άρθρου 45 Α' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας περί καταβολής χρηματικού ποσού μέχρι 1.000 ευρώ σε μη κερδοσκοπικό ή κοινωφελές νομικό πρόσωπο. Σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία για τη χώρα, η επιβολή ενός μέτρου με οικονομικό περιεχόμενο απευθύνεται σε έναν εξαιρετικά περιορισμένο πληθυσμό ανηλίκων, ενώ και η παιδαγωγική του λειτουργία φαίνεται περιορισμένη καθώς το μέτρο θα υλοποιείται από τους έχοντες τη γονική μέριμνα των ανηλίκων και λιγότερο από τους τελευταίους.

Με την παράγραφο 2, τροποποιείται η παράγραφος 2 του άρθρου 239 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και προβλέπεται ρητά ότι και ο ανήλικος κατηγορούμενος έχει πρόσβαση στην έκθεση που συντάσσουν οι επιμελητές ανηλίκων συλλέγοντας τις απαιτούμενες πληροφορίες μετά από εντολή του ενεργούντος την ανάκριση, καθώς η προϋπόθεση αυτή είναι απαραίτητη για την ικανοποιητική άσκηση των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων.

Με την παράγραφο 3, τροποποιείται το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και καταργείται η προηγούμενη ρύθμιση της επιβολής του μέτρου της τοποθέτησης σε ίδρυμα αγωγής ως περιοριστικού όρου αντί της προσωρινής κράτησης, καθώς είχε κατακριθεί από τη θεωρία ότι επρόκειτο ουσιαστικά για επιβολή προσωρινής κράτησης με άλλη ονομασία (βλ. σχετικά *X. Δημόπουλος-Κ. Κοσμάτος, Δίκαιο Ανηλίκων, 2^η έκδ., 2010, σ.165.*), με εξαίρεση την

περίπτωση, όπου ο ανήλικος παραβιάζει τα εξωιδρυματικά μέτρα που του έχουν επιβληθεί καθιστώντας μόνο τότε δυνατή την αντικατάστασή τους με το μέτρο της περ. ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα.

Επίσης, τροποποιείται (με την παράγραφο 6) η παράγραφος 6 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και περιορίζεται η επιβολή της προσωρινής κράτησης ποσοτικά, μόνο στις πράξεις για τις οποίες επιβάλλεται ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων ενώ προβλέπεται (παράγραφος 7) δικαίωμα εφέσεως κατά παραπεμπτικού βουλεύματος και στον ανήλικο σε εναρμόνιση με τις διατάξεις των άρθρων 37 παρ.2 και 40 παρ. 2 περ. β' στοιχ. Ν της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Καταργείται (παράγραφος 10) η καταγραφή των αναμορφωτικών μέτρων στο ποινικό μητρώο καθώς πρόκειται για αθωωτικές αποφάσεις και ως εκ τούτου δεν επιτρέπεται να διαιωνίζονται νομικές και στιγματιστικές συνέπειες των ποινών, όπως είναι η καταγραφή στο ποινικό μητρώο.

ΑΡΘΡΟ 4

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Το νομοσχέδιο προβλέπει μια σειρά από ρυθμίσεις που διευκολύνουν την επιλογή της απεξάρτησης αντί της φυλακής. Ειδικότερα, πέρα από τον ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής για κρατούμενους που συμμετέχουν σε πρόγραμμα ψυχικής απεξάρτησης από ναρκωτικά, με στόχο να υποστηριχθεί η θεραπευτική τους προσπάθεια, ο οποίος ήδη προβλέπεται με την τροποποίηση της παραγράφου 7 του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα με το άρθρο 2 του παρόντος νομοσχεδίου, το παρόν άρθρο περιλαμβάνει σειρά ρυθμίσεων που εξειδικεύονται παρακάτω:

Α) Αντικαθίστανται οι περιπτώσεις α' και β' του άρθρου 31 του ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις» ώστε να εφαρμόζεται πιο αποτελεσματικά η δυνατότητα των προσωρινά κρατούμενων ατόμων οι οποίοι το επιθυμούν, να παρακολουθήσουν ειδικό πρόγραμμα απεξάρτησης εντός θεραπευτικών καταστημάτων ή ειδικών καταστημάτων κράτησης ή καταστημάτων κράτησης ή

ειδικών τμημάτων αυτών όπου λειτουργεί τέτοιο. Περαιτέρω διευκολύνεται η συμμετοχή, με την επιτυχή ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, σε ειδικό πρόγραμμα ψυχολογικής απεξάρτησης. Τέλος, η αναλογική εφαρμογή του άρθρου 34 παράγραφος 3 του νόμου επελέγη για την καλύτερη σύνδεση της θεραπείας του κρατούμενου με τον κατάλληλο χώρο όπου μπορεί να αναπτυχθεί αυτή και την παροχή κάθε σχετικής διευκόλυνσης σε αυτόν. Οι ίδιες σκέψεις επέδρασαν και στις τροποποιήσεις που επιχειρήθηκαν στα άρθρα 34 παρ. 1 και 2 του Ν. 4139/2013.

Β) Αντικαθίσταται η ρύθμιση του άρθρου 32 παράγραφος 1 του Ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις», η οποία υπήρξε νομοθετικά ατελής δημιουργώντας δυσχέρειες εφαρμογής.

Η σημασία της προτεινόμενης ρύθμισης εντοπίζεται και στην περίπτωση δεκάδων πρώην κρατουμένων που έχουν ενταχθεί (με βάση το άρθρο 32) ή ολοκληρώσει (με βάση το άρθρο 33) θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης και, παρότι έχουν ολοκληρώσει το χρόνο αναστολής, εξακολουθούν να επιβαρύνονται με επαχθείς βεβαιωμένες χρηματικές ποινές. Ο ίδιος θεσμός επεκτείνεται άλλωστε πιά ρητά και στο άρθρο 35 του σχετικού νόμου.

Γ) Αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 32 του Ν. 4139/2013 για λόγους ομοιομορφίας της χρησιμοποιούμενης ορολογίας.

Δ) Αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο και το στοιχείο α' της παρ. 1 του άρθρου 33 ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις» προκειμένου να τύχουν ευρύτερης εφαρμογής οι διατάξεις περί αναστολής εκτέλεσης της ποινής με την εισαγωγή σε θεραπευτικό πρόγραμμα για πράξεις που πάντως τελέστηκαν πριν την έναρξη της θεραπευτικής προσπάθειας.

Ε) Αντικαθίσταται η παράγραφος 2 του άρθρου 33 του Ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις» προκειμένου το τεκμήριο, όσων έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης ότι ήταν εξαρτημένοι κατά την εισαγωγή τους σε αυτό είχαν αποκτήσει την έξη της χρήσης ναρκωτικών ουσιών, να επεκταθεί και στο προηγούμενο χρονικό διάστημα αυτής, όπως πραγματικά συμβαίνει, αφού η διαδικασία της εξάρτησης προϋποθέτει και λογικά μια μακρόχρονη εξακολούθηση της εν λόγω συμπεριφοράς.

ΣΤ) Αντικαθίσταται το άρθρο 34 του Ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις», ώστε στο ίδιο πνεύμα με τις αλλαγές του άρθρου 31 περ. β', να εφαρμόζεται πιο αποτελεσματικά η δυνατότητα των καταδικασθέντων οι οποίοι

το επιθυμούν, να παρακολουθήσουν ειδικό πρόγραμμα απεξάρτησης εντός θεραπευτικών καταστημάτων ή ειδικών καταστημάτων κράτησης ή καταστημάτων κράτησης ή ειδικών τμημάτων αυτών όπου λειτουργεί τέτοιο, ενώ διευκολύνεται η συμμετοχή των κρατουμένων, με την επιτυχή ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, σε ειδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα ψυχολογικής απεξάρτησης. Ως προς την παράγραφο 2 του άρθρου 34 του Ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις» διευκρινίζονται ορισμένα σημεία που ήταν ασαφή στην ήδη υπάρχουσα διάταξη και διευκολύνεται η απεξάρτηση κρατούμενων και για άλλα εγκλήματα πέραν των αναφερομένων στο άρθρο 32 παρ. 1 του Ν. 4139/2013. Επελέγη ορισμένη σύνδεση της διάρκειας του χρόνου αυτού με τις προσωπικές ανάγκες απεξάρτησης, όπως αυτές θα κρίνονται από τον υπεύθυνο του σχετικού προγράμματος.

Z) Αντικαθίσταται το άρθρο 35 του Ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις» με στόχο την ευθυγράμμισή του με την επεικέστερη αναδιατύπωση του άρθρου 105 Π.Κ., όπως συμβαίνει με το άρθρο 2 παράγραφοι 5 και 6 του παρόντος, αλλά και τη συναρμογή των ευνοϊκών έννομων συνεπειών που περιλαμβάνονται εδώ με τις προβλέψεις του άρθρου 4 («έκτακτα μέτρα για την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης»), ώστε να μπορούν να λειτουργούν τα προβλεπόμενα κίνητρα για την απεξάρτηση. Ειδικότερα, για όσους έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 32 παράγραφος 1 δεν απαιτείται πια η συμπλήρωση ελάχιστου χρόνου παραμονής 1/5 στο κατάστημα κράτησης. Η διάταξη αυτή διατηρεί και στοιχεία αντεγκληματικά, και μάλιστα ειδικοπροληπτικά, αφού στηρίζεται στη θεώρηση ότι η διαδικασία της απεξάρτησης μπορεί αποτελεσματικότερα να συμβάλλει στην αποτροπή του εγκλήματος, ενώ άλλωστε εκ των πραγμάτων η διαδικασία της θεραπείας καταλαμβάνει σημαντικό - σχεδόν αντίστοιχο των προβλέψεων της προϊσχύουσας ρύθμισης- χρονικό διάστημα. Τέλος, καταργείται η παράγραφος 5 του εν λόγω άρθρου, αφού οι περιπτώσεις που αφορούσε η σχετική ρύθμιση υπάγονται πια στη γενική πρόβλεψη του άρθρου 105 Π.Κ. Με τον τρόπο αυτόν θεωρείται ότι αίρονται διαφοροποιήσεις στην αντιμετώπιση καταδικασθέντων σε ισόβια κάθειρξη για πράξεις του Ν. 4139/2013 έναντι άλλων περιπτώσεων κρατουμένων στους οποίους επιβάλλεται η ίδια ποινή. Κάτι τέτοιο ήταν αναγκαίο, καθώς με το ισχύον καθεστώς αφενός επαναξιολογείτο ανεπίτρεπτα το

είδος του εγκλήματος που τελέστηκε, αφετέρου παραβλεπόταν η ειδικοπροληπτική δυναμική της σύνδεσης της απεξάρτησης με την υφ' όρον απόλυση. Άλλωστε, η νέα παράγραφος 5 του άρθρου 35 Ν. 4139/2013 που αφορά τις βεβαιωμένες ποινές είναι απαραίτητη για την ευθυγράμμιση με το πνεύμα της διάταξης του άρθρου 32 παρ. 1 γ' του ίδιου νόμου, όπως ήδη είχε, αλλά και με βάση το νέο περιεχόμενό της.

Η) Τροποποιείται το άρθρο 51 του Ν. 4139/2013 «Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις». Στο παρόν άρθρο προστέθηκε στους εγκεκριμένους οργανισμούς και φορείς για την υλοποίηση των δράσεων του άρ. 30 και το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θήβας, ώστε να μη γίνεται δυσμενής διάκριση σε βάρος των κρατουμένων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό και οι οποίοι μέχρι σήμερα δεν μπορούσαν να απολαύσουν των ευεργετικών διατάξεων του νόμου.

ΑΡΘΡΟ 5

Με το άρθρο 5 αντικαθίσταται το άρθρο 17 του ν. 2298/1995 (Α'62) και συγκεκριμένα η περ. β της παραγράφου 4 και η παράγραφος 10 ενώ καταργείται η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου. Κατ' αρχάς ορίζεται ότι η τοποθέτηση στο Ίδρυμα Αγωγής επιβάλλεται ως περιοριστικός όρος μόνο υπό τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 282 ΚΠΔ και αναφορικά με την άδεια δοκιμασίας ή άδεια για λόγους υγείας, που χορηγούνται από τον Δικαστή Ανηλίκων σε όσους έχουν εισαχθεί στα Ίδρύματα Αγωγής, ορίζεται ότι ο σχετικός χρόνος άδειας υπολογίζεται ως χρόνος έκτισης του αναμορφωτικού μέτρου του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ιβ' ΠΚ. Επίσης καταργείται η παρ. 5 του ως άνω άρθρου, η οποία επέτρεπε την τοποθέτηση ανηλίκου στο Ίδρυμα Αγωγής στο πεδίο της πρόληψης.

ΑΡΘΡΟ 6

ΕΚΤΑΚΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΥΜΦΟΡΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Αποτελεί κοινή διαπίστωση τόσο εθνικών αρχών και οργανισμών (Διακομματική Επιτροπή της Βουλής, Συνήγορος του Πολίτη, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου) όσο και διακρατικών (Επιτροπή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας του

Συμβουλίου της Ευρώπης - CPT), ότι οι συνθήκες υπέρμετρου συνωστισμού που επικρατούν στα καταστήματα κράτησης της χώρας δημιουργούν αβίωτες συνθήκες εγκλεισμού που δεν συνάδουν με τις αρχές του κράτους δικαίου. Εξάλλου οι πρόσφατες συνεχείς καταδικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) εκτός του ότι επιφέρουν μεγάλη οικονομική επιβάρυνση στον κρατικό προϋπολογισμό αποτελούν και μεγάλης ηθικής βαρύτητας κύρωση που καλεί τόσο σε άμεσες όσο και σε μακροπρόθεσμες σε βάθος χρόνου παρεμβάσεις. Οι συνθήκες κράτησης επιδεινώνονται έτι περαιτέρω από χρόνιες δυσλειτουργίες του σωφρονιστικού συστήματος, οι οποίες απαιτούν μακροχρόνιο σχεδιασμό και οργάνωση προκειμένου να αντιμετωπιστούν με όρους αντεγκληματικής αποτελεσματικότητας. Αν και είναι γνωστό ότι τα έκτακτα μέτρα αποσυμφόρησης δεν οδηγούν στην επίλυση του προβλήματος αλλά αποτελούν μια προσωρινή λύση, η παρούσα ρύθμιση κρίνεται απολύτως αναγκαία προκειμένου να αντιμετωπιστεί με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο η ακραία υπερφόρτωση που επικρατεί σήμερα στα καταστήματα κράτησης της χώρας. Έτσι, με το παρόν άρθρο, το οποίο επαναλαμβάνει ρυθμίσεις που επιχειρήθηκαν και τα προηγούμενα έτη, μεταξύ άλλων με τους πρόσφατους νόμους 4043/2012 και 4274/2014, καθορίζονται οι προϋποθέσεις απόλυσης κρατουμένων με τον όρο της ανάκλησης έτσι ώστε να υπάρξει η απολύτως αναγκαία αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης, λαμβάνοντας παράλληλα μέριμνα για την ειδικοπροληπτική επίδραση της διάταξης στη συμπεριφορά των απολυομένων αφού προβλέπεται η έκτιση του υπολοίπου της ποινής σε περίπτωση που υποπέσουν σε νέο εκ δόλου αδίκημα και καταδικαστούν αμετάκλητα σε ποινή στερητική της ελευθερίας μεγαλύτερη των δύο ετών εντός πέντε ετών από την απόλυσή τους.

ΑΡΘΡΟ 7

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΑΝΕΚΤΕΛΕΣΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Με το προτεινόμενο άρθρο ορίζεται ότι ποινές στερητικές της ελευθερίας που δεν υπερβαίνουν τα πέντε έτη και δεν έχουν εκτελεσθεί ούτε μετατραπεί μέχρι τη δημοσίευση του νόμου δύνανται να μετατραπούν σε χρηματικές. Με τη ρύθμιση αυτή εκκαθαρίζονται ανεκτέλεστες δικαστικές αποφάσεις πράγμα που θα συμβάλει στην αποσυμφόρηση των υπηρεσιών του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, ενώ δεν είναι αμελητέα η εισροή εσόδων στα ταμεία του κράτους που αναμένεται από την εφαρμογή .

Το παρόν άρθρο επαναλαμβάνει αντίστοιχες ρυθμίσεις προηγούμενων ετών που επιδίωξαν να αντιμετωπίσουν με ανάλογο τρόπο το ζήτημα αυτό και ιδίως των νόμων 3346/2005 και 4198/2013. Περαιτέρω, δίνεται η δυνατότητα σε καταδικασθέντες που στη σύγχρονη δύσκολη οικονομική συγκυρία αδυνατούν να καταβάλουν το ποσό της μετατροπής της ποινής τους σε χρήμα, να τύχουν της εφαρμογής των διατάξεων των παραγράφων 4 έως 8 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα. Το σημείο αυτό είναι σημαντικό ιδίως ενόψει της πρόβλεψης δυνατότητας μετατροπής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας.

ΑΡΘΡΟ 8

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Στο άρθρο 8 διατυπώνονται ρυθμίσεις μεταβατικού χαρακτήρα για λόγους ουσιαστικής δικαιοσύνης και ομαλής μετάβασης στο νεότερο νομοθετικό καθεστώς. Αναφέρονται σε διαφορετικά πεδία των κύριων ζητημάτων που ρυθμίζονται με το σχέδιο νόμου, δηλαδή

α) προσωρινά κρατούμενους ή εκτίοντες ποινή στερητική της ελευθερίας ανήλικους (παρ. 1 έως 6), β) κρατούμενους για δικαστική απέλαση που δεν έχει καταστεί εφικτή (παρ. 7), γ) απολυθέντες κατ' άρθρο 110^Α Π.Κ., δ) στην αναδρομική ισχύ του ευεργετικού υπολογισμού των ημερών ποινής για τους παλαιότερους και τους νέους λόγους αυτού, όπως διαμορφώνονται στο άρθρο 105 παρ. 7 ΠΚ.

Στο ίδιο άρθρο επίσης θεσπίζεται εξουσιοδοτική διάταξη νόμου για την έκδοση κοινής απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και του Υπουργού Οικονομικών με περιεχόμενο τη ρύθμιση ζητημάτων περί των ωρών νυχτερινής απασχόλησης εργασιμων ημερών, ημερήσιας και νυχτερινής απασχόλησης κατά τις Κυριακές και εξαιρέσιμες ημέρες, προς συμπλήρωση της υποχρεωτικής εβδομαδιαίας εργασίας και καθ' υπέρβαση της εβδομαδιαίας υποχρεωτικής εργασίας για το ως άνω προσωπικό και το προσωπικό της υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης των Καταστημάτων Κράτησης

Τέλος στην παρ.12 του εν λόγω άρθρου προβλέφθηκε η παράταση της προθεσμίας που αναφέρεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 10 του ν.δ. 3082/1954 μέχρι 31-12-2016 κρίνεται αναγκαία, προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία μηχανοργάνωσης του αρμόδιου Τμήματος του Πρωτοδικείου Αθηνών.

ΑΡΘΡΟ 9

Στο άρθρο 9 θεσπίζεται εξουσιοδοτική διάταξη νόμου για την ίδρυση και λειτουργία κέντρων ανοικτής ή ημιελεύθερης διαβίωσης στα οποία θα υλοποιηθούν τα μέτρα των παρ. 1 των άρθρων 122 και 123 του Ποινικού Κώδικα με την έκδοση των σχετικών προεδρικών διαταγμάτων, μετά από πρόταση των αρμόδιων Υπουργών.

ΑΡΘΡΟ 10

Με το παρόν άρθρο προβλέπεται η απολύτως αναγκαία στελέχωση των καταστημάτων κράτησης, έτσι ώστε να αναβαθμιστούν οι παροχές υγείας και συμβουλευτικής προς τους κρατούμενους, αλλά και οι συνθήκες ασφαλούς διαβίωσης και προστασίας τόσο για τους κρατούμενους όσο και για το προσωπικό των σωφρονιστικών καταστημάτων. Η ανεπαρκής στελέχωση τόσο σε επιστημονικό όσο και σε σωφρονιστικό προσωπικό αποτελεί πάγια διαπίστωση τόσο εθνικών όσο και υπερεθνικών αρχών, ενώ υπάρχουν ήδη πτέρυγες εν λειτουργία καταστημάτων κράτησης καθώς και νέα καταστήματα των οποίων έχει ολοκληρωθεί η ανέγερση, αλλά δεν μπορούν να τεθούν σε λειτουργία λόγω έλλειψης προσωπικούς, όπως αυτό στο Νικηφόρο Δράμας.

ΑΡΘΡΟ 11

Η κατάργηση της θέσης του μετακλητού Γενικού Γραμματέα του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ θα επιφέρει αφενός μεν οικονομικό όφελος μέσω της μείωσης της σχετικής δαπάνης, καθώς επίσης και ευελιξία στο έργο του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου.

Αθήνα, 01/04/2015

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ν. Παρασκευόπουλος

